

УДК 37.015.3:[376–056.26:616–071.2]–053.5

*Віталій Каиуба,
Зіяд Хамаді Ахмад Насраллах,
Світлана Демчук*

Інноваційні підходи до корекції порушень постави слабчучючих школярів у процесі фізичного виховання

Національний університет фізичного виховання й спорту України (м. Київ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз досліджень цієї проблеми. Світова тенденція зростання числа осіб з особливими потребами, значну частину яких становлять люди з обмеженими можливостями слуху, спонукає наукове співтовариство йти шляхом пошуку найбільш ефективних педагогічних методів і прийомів, що сприяють їхній успішній соціалізації, яка можлива тільки за умови мобілізації всіх компенсаторних здібностей дітей із депривацією слуху [9]. Численними дослідженнями доведено, що повноцінний розвиток дітей із порушеннями слуху неможливий без фізичного виховання, що забезпечує не тільки необхідний рівень розвитку моторики, а й корекцію відхилень їхньої рухової функції [1; 5; 7]. Потрібно відзначити, що вчені відгукнулися на запит суспільства й активно напрацьовують досвід застосування інноваційних підходів, методів, засобів фізичного виховання дітей із порушеним слухом як найбільш дієвого механізму корекції та компенсації фізичних недоліків [2; 4; 5].

Та обставина, що в школярів простежуємо тісний взаємозв'язок між компонентами фізичного стану й розвитком психофізичних якостей [7; 8], дає змогу стверджувати, що науково обґрунтований процес фізичного виховання не лише сприяє нівелюванню наслідків відставання у фізичному розвитку дітей цієї нозології, на яке вказують багато фахівців [9; 10], але також забезпечує активізацію пізнавальних процесів учнів, що впливає на їхній мовний розвиток [9]. Отже, соціальна інтеграція школярів зі зниженим слухом – комплексна проблема підвищення рівня їхнього соматичного здоров'я, працездатності, рухової активності й розвитку психофізичних здібностей.

Важливим показником здоров'я дітей є фізичний розвиток [6; 9; 10]. Унікальність цього показника здоров'я полягає в тому, що фізичний розвиток відбиває як епохальні зміни біологічної природи людини, так і порівняно короточасні фактори впливу природного й соціального середовищ [6; 9; 10]. При наявних сьогодні соціально-економічних проблемах, загальній тенденції до погіршення стану здоров'я, гіподинамії, несприятливій екологічній ситуації постава людини найбільш піддається порушенням. Порушення постави – одна з найбільш актуальних проблем здоров'я підростаючого покоління. Останнім часом збільшується кількість робіт стосовно негативного впливу порушень опорно-рухового апарату (ОРА) на функціонування різних систем організму людини [1; 2; 7].

Водночас у спеціальній науково-методичній літературі дані, що характеризують організацію фізкультурно-оздоровчих заходів у дітей молодшого шкільного віку зі слуховою депривацією з функціональними порушеннями ОРА тіла, представлені фрагментарно [1].

Зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно зі «Зведеним планом НДР в області фізичної культури й спорту на 2006–2010 рр.» Державного комітету України з питань фізичної культури й спорту з теми: 3.2.1 «Удосконалення біомеханічних технологій у фізичному вихованні й реабілітації з урахуванням просторової організації тіла людини» та Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури й спорту на 2011–2015 рр. Міністерства освіти й науки, молоді й спорту України з теми 3.7. «Удосконалення біомеханічних технологій у фізичному вихованні й реабілітації з урахуванням індивідуальних особливостей моторики людини», номер державної реєстрації – 0111U001734.

Завдання дослідження – визначити порушення постави, що найбільш часто трапляються в слабчучючих молодших школярів, та розробити технологію корекції порушень постави слабчучючих дітей молодшого шкільного віку засобами АФВ і визначити її ефективність.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У процесі досліджень виявлено, що 77 % слабчучючих дітей молодшого шкільного віку мають різні порушення постави. Найпоширеніше порушення постави в слабчучючих молодших школярів – сколіотична постава (47 %) [3]. Установлено, що зміни низки гоніометричних характеристик в обстежуваних дітей мають статистично достовірні відмінності з показниками нормальної постави ($p < 0,05$):

- при сколіотичній поставі – задній і передній кути стійкості, кути асиметрії лопаток та акроміонів;
- при круглій спині – кут нахилу голови й кут асиметрії лопаток;
- при кругловвігнутій спині – кут нахилу голови, кути асиметрії лопаток та акроміонів, правий кут стійкості.

Усе це послужило підставою для пошуку нових методичних підходів і засобів, спрямованих на корекцію порушень постави слабчучючих дітей молодшого шкільного віку. При розробці технології корекції порушення постави слабчучючих молодших школярів ми керувались основними засадами АФВ, серед яких – гуманістична спрямованість, науковість, свідомість й активність, індивідуалізація, доступність, наочність, послідовність, діагностування, адекватність, оптимальність та варіативність педагогічного впливу і диференційно-інтегральних оптимумів, корекційно-розвивальна й компенсаторна спрямованість [5; 8].

Розробляючи технологію корекції порушень постави слабчучючих молодших школярів, ми дотримувалися низки умов:

- програмування, планування засобів АФВ проводили з урахуванням індивідуальних особливостей порушень постави й рухової сфери слабчучючих молодших школярів;
- регламентація, суворе дозування навантажень й адекватність їх застосування;
- систематичне використання фізичних вправ, спрямованих на корекцію сколіотичної постави (нами враховано особливості гоніометрії тіла, біомеханічні характеристики вертикальної стійкості тіла молодших школярів, отримані в процесі проведення констатувального експерименту);
- систематичне використання фізичних вправ, спрямованих на вдосконалення вертикальної стійкості тіла, на розвиток природних локомоцій школярів і формування «м'язового корсета»;
- систематичне використання фізичних вправ, спрямованих на профілактику порушень опорно-ресорних властивостей стоп;
- використання інформаційно-методичної системи «Osanka» для інтегрування освітньої, виховної й оздоровчої діяльності в навчальний процес із фізичної культури [3].

Виконання запропонованої технології в умовах групових занять створює для учнів більш стимуляційну й мотиваційну атмосферу, яка забезпечує широкі можливості для дітей із погляду розвитку соціальних та ігрових навичок, характерних для їхнього віку; стимулює розвиток дружби й взаєморозуміння між учнями.

Змістовим центром погляду на соціальну адаптацію дітей з обмеженими можливостями в нашому контексті є ідея досягнення їхньої максимальної самостійності та незалежності. Особливу увагу під час розробки корекційної технології приділено питанням оцінки її ефективності, оскільки оцінка доступності технології для кожної дитини є однією з найбільш важливих в АФВ. Моніторинг стану моторики слабчучючих дітей молодшого шкільного віку використано на початку й наприкінці педагогічного експерименту.

У наших дослідженнях застосовано методичні підходи біомеханічної корекції порушень постави дітей. При цьому враховувано як особливості гоніометричних характеристик сколіотичної постави – кут, утворений вертикаллю й лінією, що з'єднує остистий відросток хребця С₇, кути асиметрії лопаток та акроміонів, – так і біомеханічні характеристики вертикальної стійкості тіла.

Ґрунтуючись на тому, що АФВ для слабчучючих дітей молодшого шкільного віку має величезне значення як важливий корекційно-виховний засіб подолання дефектів фізичного розвитку й відіграє значущу роль у розвитку особистісних якостей, а саме пізнавальних процесів, нами розроблено інформаційно-методичну систему «Osanka» (рис. 1) [3; 4].

За такої спрямованості запропонована технологія націлена на формування індивідів із високим рівнем фізичної культури, що ведуть фізично активний, здоровий спосіб життя, який стимулює їхнє просування в напрямі самоактуалізації й соціалізації.

а

б

Рис. 1. Головне вікно програми «Osanka» (а) «Відеоуроки» (б). Роздруківка з екрана комп'ютера

Висновки. Дані констатувального експерименту свідчать про те, що 77 % слабочуючих дітей молодшого шкільного віку мають функціональні порушення ОРА: сколіотичну поставу – 47 %, круглу спину – 16 %; кругловвігнуту спину – 14 %. Виявлені особливості просторової організації тіла дітей, котрі мають відповідні функціональні порушення постави, полягають у статистично достовірних ($p < 0,05$) змінах показників: сколіотичної постави (кутів стійкості в сагітальній площині, кута асиметрії лопаток і кута асиметрії акраміонів); круглої спини (кута асиметрії лопаток і кута, утвореного вертикаллю й лінією, що з'єднує остистий відросток хребця C_7); кругловвігнутої спини (кута, утвореного вертикаллю й лінією, що з'єднує остистий відросток хребця C_7 , кута асиметрії лопаток, кута асиметрії акраміонів і правого кута стійкості).

Ураховуючи теоретичні закономірності керування педагогічним процесом і дидактичні особливості навчання слабчуючих дітей молодшого шкільного віку, розроблено технологію корекції порушень постави, яка ґрунтується на показниках біогеометричного профілю постави, біомеханічних показниках вертикальної стійкості тіла слабчуючих школярів, уключає інформаційно-методичну систему «Osanka». Розроблена інформаційно-методична система «Osanka» характеризується модульною структурою: «Корисно знати», «Перевір себе», «Контроль постави», «Комплекси фізичних вправ», «Відеоуроки», «Настроювання», «Про програму».

Проведені дослідження показали, що експериментальна корекційна технологія, яка містить методичні й організаційні підходи до корекції функціональних порушень ОРА, яка враховує кількісні характеристики біогеометричного профілю постави й показники вертикальної стійкості тіла слабчуючих дітей молодшого шкільного віку, сприяє попередженню фіксованих порушень ОРА.

Перспективи подальших досліджень будуть пов'язані з розробкою науково обґрунтованої програми корекції порушень статодинамічної постави школярів зі слуховою депривацією, а також із подальшою розробкою електронних дидактичних матеріалів для створення інформаційної бази спеціальних шкіл-інтернатів.

Джерела та література

1. Абу Атван Юсеф Ибрагим. Содержание комплексной программы адаптивной физической культуры для детей школьного возраста с нарушениями ОДА : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04. «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / Абу Атван Юсеф Ибрагим. – СПб., 2006. – 20 с.
2. Дяченко А. А. Корекція порушень постави дітей молодшого шкільного віку з пониженим зором засобами фізичного виховання : дис. канд. наук з фіз. виховання і спорту за спеціальністю: 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / А. А. Дяченко. – К., 2010. – 190 с.
3. Зияд Хамиди Ахмад Насраллах. Коррекция нарушений осанки слабослышащих школьников средствами физического воспитания : дис. на соискание ученой степени канд. наук по физ. воспитанию и спорту за спец.: 24.00.02 «Физическая культура, физическое воспитание разных групп населения» / Зияд Хамиди Ахмад Насраллах. – Кмев, 2008. – 180 с.
4. Зияд Хаміді Ахмад Насраллах. До питання використання інформаційних технологій у процесі адаптивного фізичного виховання слабчочуючих молодших школярів / Зияд Хаміді Ахмад Насраллах // Теорія і методика фіз. виховання. – 2012. – № 3.

5. Евсеев С. П. Теория и организация адаптивной физической культуры : учебник : в 2 т. / под общ. ред. С. П. Евсеева. – М., 2007. – 448 с.
6. Кашуба В. А. Коррекция нарушений осанки школьников в процессе адаптивного физического воспитания / В. А. Кашуба, З. Х. А. Насраллах. – Киев : Наук. світ, 2008. – 220 с.
7. Кашуба В. А. Оценка физического состояния: проблемы, пути решения / В. А. Кашуба, Н. Н. Гончарова // Научно-практический журнал «Спортивный вестник Приднпров'я». – Днепропетровськ, 2010. – № 3. – С. 120–123.
8. Седляр Ю. В. Структура средств и методов подготовки в адаптивной физической культуре и спорте / Ю. В. Седляр // Вісн. Чернігів. держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. – Вип. 102. – Т.1. – Чернігів : ЧДПУ, 2012. – С. 340–342.
9. Сторожик А. И. Технология формирования вертикальной устойчивости тела детей 7–10 лет со сниженным слухом осанки / А. И. Сторожик // Педагогіка, психологія та мед. біол. пробл. фіз. виховання і спорту : наук. моногр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х. : ХХІІІ, 2013. – № 10. – С. 65–68.
10. Фурман Ю. М. Рухова активність та формування здорового способу життя для осіб з особливими потребами в процесі адаптивного фізичного виховання / Ю. М. Фурман // Молодіжний науковий вісник Фізичне виховання і спорт : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – С. 100–104.

Анотації

Світова тенденція зростання числа осіб з особливими потребами, значну частину з яких становлять особи з обмеженими можливостями слуху, спонукає наукове співтовариство йти шляхом пошуку найбільш ефективних педагогічних методів і прийомів, що сприяють їх успішній соціалізації, яка можлива лише за умови мобілізації всіх компенсаторних здібностей дітей із депривацією слуху. Завдання дослідження: 1) визначити порушення постави, що найбільш часто трапляються в слабочуючих молодших школярів; 2) розробити технологію корекції порушень постави слабочуючих дітей молодшого шкільного віку засобами АФВ і визначити її ефективність. Проведене експериментальне дослідження дало змогу установити динаміку формування біогеометричного профілю постави слабочуючих дітей. У роботі вперше на підставі виявлених кількісних показників біогеометричного профілю постави слабочуючих молодших школярів розроблено технологію, яка дає змогу за допомогою фізичних вправ вибірково впливати на порушення просторової організації їхнього тіла. Проведені дослідження засвідчили, що експериментальна корекційна технологія, яка містить методичні й організаційні підходи до корекції функціональних порушень ОРА, що враховує кількісні характеристики біогеометричного профілю постави й показники вертикальної стійкості тіла слабочуючих дітей молодшого шкільного віку, сприяє ефективній корекції порушень постави, попередженню фіксованих порушень ОРА.

Ключові слова: адаптивне фізичне виховання, постава слабочуючих школярів, комп'ютерні технології.

Виталий Кашуба, Зияд Хамади Ахмад Насраллах, Светлана Демчук. Инновационные подходы к коррекции нарушений осанки слабослышающих школьников в процессе физического воспитания. Наблюдаемая мировая тенденция к возрастанию числа лиц с особенными потребностями, значительную часть из которых составляют инвалиды по слуху, побуждает научное сообщество идти по пути поиска наиболее эффективных педагогических методов и приемов, способствующих их успешной социализации, которая достижима только при условии мобилизации всех компенсаторных возможностей детей с особыми потребностями. Задачи исследования: 1) определить наиболее часто встречающиеся нарушения осанки у слабослышающих младших школьников; 2) разработать технологию коррекции нарушений осанки слабослышающих детей младшего школьного возраста средствами АФВ и определить ее эффективность. Проведенное экспериментальное исследование позволило определить динамику формирования биометрического профиля осанки слабослышающих детей. В работе впервые на основании выявленных количественных показателей биометрического профиля осанки слабослышающих младших школьников разработана технология, которая позволяет с помощью физических упражнений избирательно воздействовать на нарушения пространственной организации их тела. Проведенные исследования показали, что экспериментальная коррекционная технология, содержащая методические и организационные подходы к коррекции функциональных нарушений ОДА, учитывающая количественные характеристики биометрического профиля осанки и показатели вертикальной устойчивости тела слабослышающих детей младшего школьного возраста, способствует эффективной коррекции нарушений осанки, предупреждению фиксированных нарушений ОДА.

Ключевые слова: адаптивное физическое воспитание, осанка слабослышающих школьников, компьютерные технологии.

Vitaly Kashuba, Ziad Hamad Ahmad Nasrallah, Svetlana Demchuk. Innovative Approaches to Correcting Disorders of Posture Hearing Impaired Pupils in Physical Education. The global trend of increasing numbers of people with disabilities, many of whom are persons with hearing disabilities, encourages the scientific community go on the path of finding the most effective teaching methods and techniques that contribute to their successful socialization, which can only result from the mobilization of all compensatory abilities of children of deprivation hearing. Research objectives: 1. Identify the incorrect posture that is most often found in deaf primary school children. 2. Develop technology for correction of posture of deaf primary school children by means of the APE and to determine its

effectiveness. The experimental research has allowed determining the dynamics of formation Bio-geometric profile posture hearing impaired children. For the first time on the basis of identified quantitative indicators Bio-geometric profile posture of hearing impaired younger pupils developed a technology that allows through exercise selectively influence the spatial organization of the violation of their bodies. Studies have shown that the experimental correction technology that provides methodological and organizational approaches to the correction of functional disorders MSS, taking into account the quantitative characteristics Bio-geometric profile posture and body indicators of vertical stability of deaf primary school children, promotes effective correction of posture, prevent fixed violations of MSS.

Key words: *adaptive physical education, carriage of schoolchildren with auditory deviation, computer technologies.*